

Erken dönem uyum bozucu şemaların ve işlevsel olmayan şema baş etme modlarının kişilerarası baskınlık ve boyun eğicilik ile ilişkisi: Çiftlerde algılanan benzerlik

Büşra Fatma Gültekin¹ , Miray Akyunus²

Anahtar kelimeler

erken dönem uyum bozucu şemalar, kişilerarası problemler, işlevsel olmayan şema baş etme modları, kişilerarası tamamlayıcılık, baskınlık, boyun eğicilik

Keywords

early maladaptive schemas, interpersonal problems, dysfunctional schema coping modes, interpersonal complementarity, dominance, submissiveness

Öz

Şema Terapi Modeli ve Kişilerarası Kişilik Kuramı, kişilik ve kişilerarası ilişki örüntüsünün gelişimsel açıklaması açısından tutarlılık göstermektedir. Şema modeline göre, yakın ilişkilerde erken dönem uyum bozucu şemalarının yanı sıra işlevsel olmayan şema baş etme modları da ilişkilenebilir. Kişilerarası döngüsel modelin tamamlayıcılık ilkesi ise kişilerarası ilişkilerde davranışların baskınlık boyutunda karşılıklılık gösterdiğini öne sürer. Bu çalışmada, erken dönem uyum bozucu şemalar ve işlevsel olmayan baş etme modlarının kişilerarası baskınlık ve boyun eğicilik ile ilişkisi romantik ilişkiler bağlamında incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini 18-61 yaş arasında 731 (408 kadın ve 317 erkek) katılımcı oluşturmaktadır. Çalışmanın verileri Demografik Bilgi Formu, Kişilerarası Problemler Envanteri-Döngüsel Ölçekleri-Kısa Formu öz bildirim ve gözlemci versiyonu, Young Şema Ölçeği Kısa Form-3 ve Şema Mod Envanteri aracılığı ile toplanmıştır. Şema alanları ve şema baş etme modlarının (aşırı telafi ve teslimci) etkisi kontrol edildiğinde, baskınlık ve boyun eğiciliğin, algılanan partner-baskınlığı ve algılanan partner-boyun eğiciliği ile ilişkisini belirlemek amacıyla çoklu hiyerarşik regresyon analizleri uygulanmıştır. Hiyerarşik çoklu regresyon analizi bulgularına göre iki bağımsız sıralı aracılık modeli test edilmiştir. Sonuçlar, kopukluk şemasının partnerde algılanan kişilerarası problemler (algılanan partner boyun eğiciliği ve baskınlığı) ile ilişkisinde sırasıyla kişinin kullandığı baş etme şema modları (teslimci ve aşırı telafi) ve kendi kişilerarası problemlerinin (boyun eğicilik ve baskınlık) aracı rolünü göstermiştir. Kişilerarası problemlerde, katılımcılar partnerlerini kendilerine benzer algılamıştır. Elde edilen bulgular alanyazın kapsamında tartışılmış ve klinik doğurguları değerlendirilmiştir.

Abstract

The association of early maladaptive schemas and dysfunctional schema coping modes with interpersonal dominance and submissiveness: Perceived similarity in couples

Schema Therapy Model and Interpersonal Theory of Personality have consistent developmental explanations of personality and interpersonal relationship patterns. According to the Schema Model, dysfunctional schema coping modes, as well as early maladaptive schemas, can affect relational patterns in close relationships. Moreover, the complementarity principle of the Interpersonal Circumplex Model suggests that behaviors in interpersonal relationships show reciprocity in the dominance dimension. In this study, early maladaptive schemas and dysfunctional schema coping modes in relation to dominance and submissiveness were examined in romantic relationship context. The sample of the study includes 731 (408 females and 317 males) participants aged between 18-61. The data of the study was collected via Demographic Information Form, Inventory of Interpersonal Problems-Circumplex Scales-Short Form self-report and observer version, Young Schema Questionnaire Short Form-3, and Schema Mode Inventory. Hierarchical multiple regression analyses were conducted to determine the association of dominance and submissiveness to perceived partner-dominance and perceived partner-submissiveness, while the effect of schemas and schema modes are controlled for. Depending on the results of the hierarchical regression analyses, two independent serial mediation models were proposed and tested. The results showed the mediating role of the coping schema modes (surrender and overcompensation) and one's interpersonal problems (submissiveness and dominance), respectively, in the relationship between the disconnection schema and perceived interpersonal problems in the partner (perceived partner submissiveness and dominance). Participants perceived their partners similar to themselves in interpersonal problems. The findings were discussed within the scope of the literature and their clinical implications were evaluated.

Atf için: Gültekin, B. F. ve Akyunus, M. (2022). Erken dönem uyum bozucu şemaların ve işlevsel olmayan şema baş etme modlarının kişilerarası baskınlık ve boyun eğicilik ile ilişkisi: Çiftlerde algılanan benzerlik. *Klinik Psikoloji Dergisi*, 6(1), 108-122.

✉ **Büşra Fatma Gültekin** · busraagultekinn@gmail.com | ¹Uzm. Psk., Nazilli Sosyal Hizmet Merkezi, 1136 Sok. No:114, 09900 Aydın, Türkiye; ²Dr. Öğr. Üyesi, Işık Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, 34980, İstanbul, Türkiye.

Geliş: 04.02.2021, **Düzeltilme:** 26.05.2021, **Kabul:** 06.06.2021

Yazar Notu: Bu araştırma makalesi, ilk yazarın Marmara Üniversitesi Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Tez çalışmasından üretilmiştir.

Şema Terapi Modeli, sağlıklı psikolojik gelişim için çocukluk döneminde karşılanması gereken evrensel beş temel ihtiyaçtan söz etmektedir. Bu temel ihtiyaçlar, güvenli bağlanma (güvenlik, istikrar, bakım, kabul edilme), gerçekçi sınırlar, özerklik ve kimlik algısı, ihtiyaç ve duyguları ifade etme, kendiliğindenlik ve oyun olarak tanımlanır. Bu ihtiyaçlar karşılanmadığında ise, gelişimin erken dönemlerinden itibaren biçimlenen ve yaşam boyu tekrar eden bilişsel örüntüler oluşabilmektedir. Young, bu örüntüleri erken dönem uyum bozucu şemalar olarak tanımlamaktadır (Young ve ark., 2003). Erken dönem uyum bozucu şemaların oluşumunu besleyen dört çeşit yaşam deneyimi olduğu belirtilmiştir: ihtiyaçların karşılanmaması/engellenmesi, travmatik yaşantılar, iyi olandan fazla alma (aşırı ilgi, koruma ve şımartma) ve seçici içselleştirme/özdeşim kurma (Rafaeli ve ark., 2011). Bireyin, bu yaşam deneyimleri dolayısıyla karşılanmayan temel ihtiyaçlarına göre farklı şemalar geliştirmesi mümkündür. Şema terapi modeli kapsamında, 5 şema alanı altında 18 erken dönem uyum bozucu şema tanımlanmıştır. Bunlar, *Kopukluk ve Reddedilme Alanı* (Terk Edilme/İstikrarsızlık, Güvensizlik/Kötüye Kullanılma, Duygusal Yoksunluk, Kusurluluk/Utaç, Sosyal İzolasyon/Yabancılaşma şemaları), *Zedelenmiş Otonomi ve Performans Alanı* (Bağımlılık/Yetersizlik, Hastalık ve Tehditler Karşısında Dayanısızlık, İç içe Geçme/Gelişmemiş Benlik, Başarısızlık şemaları), *Zedelenmiş Sınırlar Alanı* (Haklılık/Büyükleme, Yetersiz Özdenetim ve Özdisiplin şemaları), *Diğeri Yönelimlilik Alanı* (Boyun Eğme, Kendini Feda, Onay Arayıcılık; Aşırı Uyarılmışlık şemaları) ve *Bastırılmışlık Alanı* (Karamsarlık/Kötümserlik, Duyguları Bastırma, Yüksek Standartlar ve Cezalandırıcılık şemaları) olarak adlandırılmıştır (Young ve ark., 2003).

Şema Terapi Modelinde, bireylerin herhangi bir şema için tek bir davranış ve başa çıkma biçimi sergilemedikleri, özellikle belirli türde kişilik örgütlenmesi olan kişilerin yoğun bir duygulanımdan bir diğerine hızlı geçişlerinin olduğu gözlemlenmiştir. Bu çerçevede, mevcut şemalar ve şema baş etmelerinin tam olarak formüle etmeye yetmediği bireyleri daha iyi kavramsallaştırmak için Mod Modeli geliştirilmiştir (Rafaeli ve ark., 2011; Young ve ark., 2003). Modlar, bireyin belli bir zaman içindeki şema ile ilişkili duygusal durumu olarak tanımlanabilmektedir. Young ve arkadaşları (2003) tarafından mod modelinin ilk versiyonunda üçü işlevsel olmayan dört kategoride olmak üzere toplam on şema modu ortaya konulmuştur. *İşlevsel olmayan çocuk modları* grubunda, incinebilir çocuk modu, öfkeli çocuk modu ve dürtüsel/disiplinsiz çocuk modu olmak üzere üç mod; *İşlevsel olmayan ebeveyn modları* grubunda talepkar ebeveyn modu ve

cezalandırıcı ebeveyn modu olmak üzere iki mod yer almaktadır. *İşlevsel olmayan baş etme modları* grubunda ise söz dinleyen/teslimci mod, kaçınan/kopuk korungan mod ve aşırı telafici/büyükleme mod olmak üzere üç mod bulunmaktadır. İşlevsel modlar olarak tanımlananlar, sağlıklı yetişkin ve mutlu çocuk modlarıdır.

Çocukluk çağında tekrarlanan kişilerarası ilişki örüntüleri aracılığı ile gelişen ve bireyin daha sonraki kişilerarası deneyimlerine taşınan dinamiklerin önemini vurgulayan bir başka kuram Sullivan'ın Kişilerarası Kişilik Kuramıdır (Sullivan, 1953). Bu kuramda, çocuğun başlıca ihtiyacının ebeveynlerine ve çevresine olan bağımlılığı olduğu vurgulanır ve kişilerarası ilişkilene örüntüsünün gelişiminde öğrenmenin önemli rolü üzerinde durulur. Çocuk yetiştirme ya da psikoterapide olsun Sullivan, bireyin en iyi bilişsel yeteneklerine erişimini engelleyecek ve kişilerarası kaçınma yaratacak ciddi veya kronik bir endişe ortamında verimli bir kişilerarası öğrenmenin gerçekleşmeyeceğine inanıyordu. Böyle bir kaygı, kişilerarası ilişkilerde yetersiz veya uygun olmayan davranış kalıplarına sebep olabilirdi (Evans, 1996). Leary, Sullivan'ın kuramını sistemleştirerek en yaygın problemli kişilerarası davranışları, ilişkisel yakınlık (affiliation) ve baskınlık (dominance) olmak üzere 2 boyutlu bir dairesel düzlem üzerinde tanımlamıştır (Horowitz ve Vitkus, 1986).

Kişilerarası problemler; "yakınlık/sıcaklık" ekseninde düşmanca-soğuk davranışlardan arkadaşça-sıcak davranışlara kadar değişirken, "baskınlık" ekseninde baskın-kontrolcü davranışlar ile itaatkâr-boyun eğici davranışlar arasında değişmektedir (Horowitz ve ark., 1993). Kişilerarası ilişkilerde, etkileşimde olan kişilerin davranışlarının birbirlerini karşılıklı olarak etkilediği varsayılmaktadır. Kişilerarası ilişkilerde en iyi uyumluluğun benzerlik yoluyla veya tamamlayıcılık yoluyla sağlandığına dair farklı modeller öne sürülmüştür (Bryne, 1971; Carson, 1969; Wiggins, 1979). Tamamlayıcılık ilkesi olarak adlandırılan önerme, bir kişinin eylemlerinin başka bir kişide belirli tepkileri ortaya çıkardığını ileri sürer (Horowitz ve Vitkus, 1986). Tamamlayıcılık ilkesine göre, tamamlayıcı davranışların Baskın-Kontrolcü ve İtaatkâr boyutta karşılıklı olduğu, Arkadaşça-Sıcak ve Düşmanca-Soğuk boyutta ise benzer olduğu öne sürülmüştür. Diğer bir deyişle, kişilerarası etkileşimde baskın ve boyun eğici davranışlar karşılıklı olarak birbirini tetiklerken, sıcak/yakın veya soğuk/mesafeli davranışlar kendi benzerlerini ortaya çıkarmaktadır (Carson, 1969; Horowitz ve ark., 1993). Buna karşın, tamamlayıcılık ilkesi ile ilgili alanyazın incelendiğinde çiftlerle yürütülen çalışmalarda farklı bulgulara rastlanmaktadır. Öz ve partner bildirimi arasındaki ilişkiler incelendiğinde,

kadınlarda çoğunlukla sıcak/yakın ekseninde yer alan problemlerde, erkeklerde ise her iki ekseninde yer alan çoğu problem türlerinde pozitif korelasyonlar bulunmuş, yani çiftlerin kişilerarası problemleri açısından öz ve partner bildirimleri arasında önemli bir uyuma sahip olduğunu gösteren çalışmalara ulaşılmıştır (Foltz ve ark., 1999; Scharfe ve Henderson, 2003). Markey ve Markey (2007) ise, romantik partnerde ne tür bir kişiliğin arzu edildiği, aslında nasıl bir romantik partnerinin olduğu (romantic obtainment) ve uyumlu romantik ilişkiler için hangi kişiliklerin birbirini tamamladığını inceleyen bir çalışma yürütmüştür. Bu çalışmanın sonuçları, bireylerin kendine çok benzeyen romantik partnerler arzu ederken, yıllar sonra kendinden biraz farklı bir partnerle (en azından baskınlık açısından) daha mutlu olabileceğini göstermiştir (Markey ve Markey, 2007). Son olarak, tamamlayıcılık ilkesini deneysel bir yöntem ile test eden Dryer ve Horowitz (1997), bireylerin baskınlık-boyun eğicilik açısından kendi amacına ulaştığı (sahte katılımcı olan karşı tarafın tamamlayıcı davranmasıyla) etkileşimlerden daha fazla tatmin yaşadığını, ancak bu kişileri kendilerine “benzer” olarak değerlendirdiklerini bulmuştur. Dolayısıyla, ikili ilişkilerde baskınlık-boyun eğicilik açısından tamamlayıcılığın veya benzerliğin işleyişi açıklığa kavuşmamış görünmektedir.

Yukarıda açıklandığı üzere, Şema Modeli ve Kişilerarası Kişilik Kuramı kişilik ve kişilerarası ilişkilene örüntüsünün gelişimsel açıklaması açısından tutarlılık göstermektedir. Kuramsal açıklamaların yanı sıra, erken dönem uyumsuz şemalar ve bu şemalarla baş etmek için geliştirildiği öne sürülen şema modları (Rafaeli ve ark., 2011; Young ve ark., 2003) ile kişilerarası problem türleri arasında kavramsal olarak örtüşmeler de mevcuttur. Örneğin, erken dönem uyum bozucu şemalardan boyun eğme şeması ve haklılık şeması, şema modlarından ise teslim olma ve aşırı telafi baş etme modları sırasıyla boyun eğici ve baskın-kontrolcü kişilerarası problem türleri ile örtüşmektedir. Alanyazında erken dönem uyum bozucu şemalarla ilişkiler bağlamında yürütülen çalışmalar çoğunlukla evlilik uyumu, ilişki doyumu gibi konulara odaklanmaktadır (Abbas, 2016; Clifton, 1995; Esmaili ve ark., 2016; Foltz ve ark., 1999; Markey ve Markey, 2007; Parsafar ve ark., 2014; Wilson ve ark., 2013; Yiğit ve Çelik, 2016;). Kişilerarası problemler ise çoğunlukla kişilik bozuklukları çerçevesinde araştırılmıştır (Örn., Akyunus ve Gençöz, 2016; Bach ve Bernstein 2018; Pincus ve Wiggins 1990; Williams ve Simms, 2016). Kişilerarası problem türlerinin erken dönem uyumsuz şemalarla ilişkisinin incelendiği sınırlı sayıda araştırma ise, şemaların çoğunun farklı kişilerarası problem türleri ile pozitif yönlü ilişkiler gösterdiğini ortaya koymuştur (Mojallal ve ark., 2015; Moore-

Messman ve Coates, 2007; Thimm, 2013). Thimm (2013) erken dönem uyum bozucu şemalar ve kişilerarası problemler arasındaki ilişkiyi inceleyerek şemaları döngüsel model üzerinde konumlandırmaktadır. Sonuçlara göre, erken dönem uyum bozucu şemalardan arkadaşça-baskın çeyreğindeki problemler konumunda yer alan bulunmazken, Zedelenmiş Sınırlar şemaları düşmanca-baskın problemler konumlarında, Diğer Yönelimlilik şemaları ise arkadaşça-itaatkar problemler konumlarında yerleştirilmiştir. Diğer şema alanındaki şemalar ise Döngüsel Model üzerinde yayılmıştır (Thimm, 2013). Janovsky ve arkadaşları (2019) ise, çalışmalarında 18 erken dönem uyum bozucu şemadan 16'sının (haklılık ve yüksek standartlar şeması hariç) kişilerarası problemlerle pozitif ilişkili olduğunu göstermiştir. Üniversite öğrencileri ile yürütülen bir diğer çalışmada, Kopukluk, Zedelenmiş Otonomi, Zedelenmiş Sınırlar ve Diğer yönelimlilik şema alanlarının çoğu kişilerarası problem türünü yordadığı bulunmuştur (Mojallal ve ark., 2015). Moore-Messman ve Coates (2007) kadın üniversite öğrencileri ile yürüttüğü çalışmalarında, Kopukluk şema alanı altında yer alan Güvensizlik/Kötüye kullanıma şeması ile kişilerarası çatışma ilişkisinde aşırı uyumlu, sosyal çekinik ve baskın-kontrolcü davranışların aracılığını ortaya koymuştur. Bu davranışlar baş etme stillerinden teslim, kaçınma ve aşırı telafi ile ilişkilendirilmektedir (Moore-Messman ve Coates, 2007). Türkiye’de yürütülen bir diğer çalışmada ise, Kopukluk ve Zedelenmiş Otonomi şema alanları işlevsel olmayan kişilerarası tarzlar ile ilişkili bulunurken, Aşırı Uyarılmışlık ve Bastırma şema alanı agresif ve kötüye kullanım içeren kişilerarası tarzları yordamıştır (Kaya Tezel ve ark., 2015).

Şema kuramına göre şemaların uyumsuz davranışlara sebep olabilen bilişsel yapılar olduğu düşünüldüğünde, kişilerarası problem türlerinin şemaların aktivasyonu ile ortaya çıkan ve kişiliğin önemli bir işlevsellik alanı olan kişilerarası stratejiler olduğu söylenebilir. Bununla birlikte Şema Terapi Kuramında, aynı erken dönem uyum bozucu şemalara sahip bireylerin benzer davranış örüntülerini sergilemeyebileceği açıklanmıştır (Young ve ark., 2003). Kuramsal açıklamalar çerçevesinde, erken dönem uyum bozucu şemalar ile kişilerarası problemler arasındaki ilişkide işlevsel olmayan baş etme modlarının rolü olabilir. Tamamlayıcılık ilkesine göre ise, romantik ilişki gibi yakın ilişkilerdeki bireylerin kişilerarası stratejilerinin uyumluluğu beklenebilir. Sonuç olarak bu çalışmada, erken dönem uyumsuz şema alanlarının, kullanılan şema modu (baskınlık ve boyun eğicilik ile kavramsal olarak örtüşen aşırı telafi ve teslimci modları) ve kişilerarası strateji (baskınlık ve boyun eğicilik) ile birlikte partnerdeki kişilerarası stratejiyi (algılanan partner

baskınlığı ve boyun eğiciliği) yordayacağı öne sürülmektedir. Bu araştırma modeli, kapsamı dolayısıyla iki farklı kuramın kişilerarası problemlerin şekillenmesi ve sürdürülmesine ilişkin öngörülerini test edebilmektedir. Ulaşılabilen Türkçe alanyazında Kişilerarası Döngüsel Model ile Şema Terapi Kuramının birlikte çalışıldığı bir araştırmaya rastlanmamış, ancak uluslararası yayınlarda kuramlar arası örtüşmeler ampirik bulgularla desteklemiştir (Mojallal ve ark., 2015; Moore-Messman ve Coates, 2007; Thimm, 2013). Kişilik ve kişilerarası ilişki örüntülerinin kültürel farklılıklara duyarlılığı gözetildiğinde, erken dönem uyum bozucu şema alanları ve şema baş etme modları ile kişilerarası problemler arasındaki ilişkinin Türkiye örnekleminde incelenmesinin ulusal ve uluslararası alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmüştür.

YÖNTEM

Örnekleme

Araştırmanın örneklemini, çevrimiçi form aracılığı ile sosyal medya platformlarından (Linked-in, Instagram, Facebook, Twitter) ulaşılan 740 kişinin verisi üzerinden yapılan tek değişkenli ve çok değişkenli uç değer analizleri sonucunda kalan; 18 ile 61 yaş aralığında ($Ort. = 27.86$, $SS = 7.55$) 408 kadın (%55.8), 317 erkek (%43.4) ve 6 cinsiyetini belirtmek istemeyen (%0.8) katılımcı olmak üzere 731 kişi oluşturmaktadır. Verilen yanıtlara göre partner yaşları 18 ile 61 yaş arasında değişirken partner yaş ortalaması 28.30 ($SS = 7.56$) yıldır. Katılımcılardan 225'i (%30.8) evli olduğunu 506'sı (69.2) ise bekar olduğunu; 50'si (%6.8) lise ve öncesi, 681'i (%93.2) lisans ve sonrası eğitim düzeyine sahip olduğunu; 96'sı (%13.1) partnerinin lise ve öncesi, 635'i (%86.9) partnerinin lisans ve sonrası eğitim düzeyine sahip olduğunu bildirmiştir. 307'si (%42) partnerinin cinsiyetinin kadın, 412'si (%56.4) partnerinin cinsiyetinin erkek olduğunu bildirirken 12'si (%1.6) partner cinsiyetini belirtmek istememiştir. Katılımcıların toplam ilişki süresi 3 ile 408 ($Ort. = 52.29$) ay arasında değişmektedir.

Veri Toplama Araçları

Demografik Bilgi Formu Katılımcılara yaş, cinsiyet, eğitim durumu; partner yaşı, partner cinsiyeti, partner eğitim durumu; ilişki durumu ve ilişki süresi sorularının açık uçlu ve çoktan seçmeli şekilde yöneltildiği ve araştırmacı tarafından hazırlanan Demografik Bilgi Formu kullanılmıştır.

Kişilerarası Problemler Envanteri-Kısa Formu (KPE-32) Kişilerarası Problemler Envanteri (KPE)

orijinali ve kısa formu Horowitz ve arkadaşları (2003) tarafından geliştirilmiştir. Envanterin kısa formu, toplam 32 madde olmak üzere her biri 4 maddelik 8 alt ölçekten oluşmaktadır: Baskın-Kontrolcü, Kinci-Benmerkezci, Soğuk-Mesafeli, Sosyal-Çekinik, Hakkını-Fikrini Savunmayan, Aşırı Uyumlu, Aşırı Fedakâr, Dalıcı-Talepkar. 5'li Likert tipi ölçek, 1 (Hiç değil) ile 5 (Fazlasıyla) arasında derecelendirilmektedir. Akyunus ve Gençöz (2016) tarafından Türkçeye uyarlaması yapılan ölçeğin alt ölçekleri için iç tutarlılık .66 ile .84 arasında olup, tüm ölçek için .86 bulunmuştur. Test-tekrar test güvenilirliği tüm ölçek için .78 olarak bulunurken, alt ölçekler için ise .67 ile .88 arasında değiştiği gösterilmiştir (Akyunus ve Gençöz, 2016). Bu çalışmada ölçeğin sadece Baskın-Kontrolcü (Baskınlık) ve Hakkını Fikrini Savunmayan (Boyun Eğicilik) alt ölçekleri kullanılmıştır. Baskınlık alt ölçeğinin iç tutarlılığı .74; Boyun Eğicilik alt ölçeğinin iç tutarlılığı ise .74 olarak bulunmuştur.

Araştırmada, algılanan partner problemlerini ölçmek amacı ile KPE'nin gözlemci versiyonunun Baskın-Kontrolcü (Partner-Baskınlık) ve Hakkını Fikrini Savunmayan (Partner-Boyun Eğicilik) alt ölçekleri kullanılmıştır. Bunun için orijinal ölçek maddeleri üçüncü tekil kişiye çevrilip katılımcılara partnerlerini düşünerek doldurmaları için sunulmuştur. Daha önce Foltz ve arkadaşları (1999) ve Hopwood ve Good (2018) da KPE- Döngüsel Ölçekleri için aynı yöntemi kullanarak veri toplamışlardır. Ölçeğin gözlemci versiyonu için de Baskın-Kontrolcü (Baskınlık) ve Hakkını Fikrini Savunmayan (Boyun Eğicilik) alt ölçekleri için iç tutarlılık katsayısı hesaplanmış ve sırasıyla .80 ve .78 olarak bulunmuştur.

Young Şema Ölçeği Kısa Form-3 (YŞÖ-KF-3) Jeffrey Young'ın geliştirdiği Young Şema Ölçeği Kısa Form; 1 (Benim için tamamıyla yanlış) ile 6 (Beni mükemmel şekilde tanımlıyor) arasında olmak üzere 6'lı Likert tipi, öz-bildirime dayalı ve 5 şema alanı ve 18 şemayı kapsayan 90 maddeden oluşan bir ölçektir (Young ve ark., 2003).

Ölçeğin Türkçe uyarlamasını Soygüt ve arkadaşları (2009) yapmıştır. 90 maddelik ölçeğin faktör analizleri sonucu 5 şema alanına ve 14 alt boyuta ulaşılmıştır: Kopukluk alanı, duygusal yoksunluk, duyguları bastırma, sosyal izolasyon/güvensizlik, kusurluluk; Zedelenmiş Otonomi alanı, terk edilme, iç içe geçme/bağımlılık, başarısızlık, karamsarlık, tehditler karşısında dayanıksızlık; Yüksek Standartlar alanı, yüksek standartlar ve onay arayıcılık; Zedelenmiş Sınırlar, ayrıcalıklık/yetersiz özenetim; Diğer Yönelimlilik alanı, kendini feda, cezalandırılma şemalarını içermektedir. Soygüt ve arkadaşları tarafından ölçeğin test-tekrar test güvenilirliği için yapılan analizler sonu-

cunda şema boyutları için korelasyon değerlerinin .66 ile .82 arasında, şema alanları için .66 ile .83 arasında değiştiği bulunmuştur. İç tutarlılık kat sayısı ise alt ölçekler için .63 ile .80 arasında; şema alanları için .53 ile .81 arasında değişmektedir (Soygüt ve ark., 2009). Bu çalışmada, Young Şema Ölçeğinin iç tutarlılık kat sayısı; şema alanları için .74 ile .93, şema boyutları için .72 ile .86 arasında değişmektedir.

Şema Mod Envanteri (Versiyon 3) (ŞME) Şema Mod Modelinin geliştirilmesiyle birlikte Lobbesteal ve arkadaşları (2010) tarafından geliştirilen Şema Mod Envanterinde modelin ilk aşamasında tanımlanan 10 şema moduna ek olarak 4 alt boyut daha ortaya koyulmuştur. ŞME (Versiyon 3) ise Lobbesteal ve arkadaşları (2010) tarafından geliştirilen 118 madde ve 14 alt boyut olan ölçeğin adli vakalara yönelik modların da eklenmesi ile genişletilen versiyonudur. 1 (Hiç ya da Neredeyse Hiç)- 6 (Her Zaman) arasında derecelendirilen 6'lı Likert tipi ölçek toplam 174 maddedir. Kırılıgan Çocuk, Öfkeli Çocuk, Hiddetli Çocuk, Dürtüsel Çocuk, Denetimsiz Çocuk, Mutlu Çocuk, Teslimci, Kopuk Korungan, Kopuk Kendini Yatıştırıcı, Büyüklenmeci, Zorba ve Saldırgan, Cezalandırıcı Ebeveyn, Talepkar Ebeveyn, Sağlıklı Yetişkin, Entirikacı ve Manipülatif, Kurnaz Avcı, Öfkeli Korungan, Şüpheli Aşırı Denetimci, Adli Büyüklenmeci olmak üzere 19 alt boyutu vardır. Türkçe uyarlaması Soygüt ve arkadaşları tarafından yapılmış ve alt ölçeklerin test-tekrar test güvenilirliği .63 ile .89 arasında; iç tutarlılık değerleri ise .62 ile .91 arasında değiştiği bulunmuştur (Soygüt ve ark., 2019).

Bu çalışmada ölçeğin teslim olma ve aşırı telafi baş etme yöntemleri ile sırasıyla kuramsal olarak ilişkili olduğu düşünülen Söz Dinleyen-Teslimci; Büyüklenmeci ve Zorba-Saldırgan modun toplamı olmak üzere 3 alt ölçeği kullanılmıştır. Mevcut çalışmada Aşırı Telafi alt ölçeği için iç tutarlılık .87 (ayrı ayrı; Büyüklenmeci .81, Zorba Saldırgan.76) Söz Dinleyen-Teslimci alt ölçeği için ise .76 olarak bulunmuştur.

İşlem

Verileri toplamadan önce İstanbul Şehir Üniversitesi Araştırma Etik Kurulu'nun 10.10.2019 tarih ve 32/2019 sayılı toplantısı neticesinde izin alınarak internet üzerinden çevrimiçi form aracılığı ile sosyal medya platformlarından (Linked-in, Instagram, Facebook, Twitter) araştırma konusunda bilgilendirilme yapılarak araştırma duyurusu paylaşılmış ya da doğrudan araştırma linki katılımcılara ulaştırılmıştır. Formun ilk sayfasında bilgilendirilmiş onam formuna yer verilmiş ve onaylayan katılımcıların sonraki sayfalara geçmesine izin verilerek gönüllü katılım sağlanmıştır.

Katılımcılardan kimliklerini ortaya çıkaracak hiçbir bilgi istenmeyerek gizlilikleri korunmuştur. Veriler Ekim 2019 ile Nisan 2020 tarihleri arasında toplanmıştır. Çalışmadaki tüm ölçeklerin doldurulması ortalama 25-30 dakika sürmüştür. Araştırmaya dahil etme ölçütleri olarak katılımcının kendisi ya da bildirilen partner yaşı 18 yaş ve üzerinde olma ve 3 aydan daha fazla süreli ilişkisi olma kriteri belirlenmiştir.

Verilerin istatistiksel analizi IBM SPSS Statistics 25 programı ve PROCESS Macro eklentisi kullanılarak yapılmıştır. İlk olarak veriler SPSS'e aktarılmış kayıp değer, uç değer analizleri sonucunda kalan katılımcılar ile diğer istatistiksel analizler sürdürülmüştür. Araştırmanın sonuç değişkenleri olan algılanan partner-baskınlığı ve algılanan-partner boyun eğiciliğini yordayan faktörleri belirlemek amacıyla Çoklu Hiyerarşik Regresyon Analizi yapılmıştır. Ardından, önerilen iki ayrı sıralı aracılık modelini test etmek amacıyla PROCESS Makro eklentisi kullanılarak Seri Aracılık Model Testi (Model 6) yapılmıştır.

BULGULAR

Öncelikle değişkenlerin ortalama, standart sapma, maksimum-minimum değerlerini hesaplamak amacı ile betimleyici istatistik analizi yürütülmüş ve sonuçları Tablo 1'de sunulmuştur.

Araştırma hipotezlerini test etmek amacıyla, algılanan Partner Baskınlığı ve Partner Boyun Eğiciliğini yordayan değişkenleri belirlemek için Çoklu Hiyerarşik Regresyon Analizi (Stepwise metodu ile) uygulanmıştır. Her iki analizde de ilk basamakta ilişki durumu kontrol değişkeni olarak alınmış, ikinci basamakta erken dönem uyum bozucu şema alanları (Kopukluk, Zedelenmiş Otonomi, Zedelenmiş Sınırlar, Diğeri Yönelimlilik, Yüksek Standartlar), üçüncü basamakta işlevsel olmayan baş etme modları (Aşırı Telafi, Teslimci), son basamakta ise Baskınlık ve Boyun Eğicilik değişkenleri modele eklenmiştir. Algılanan partner problemleri ölçümlerinden Partner-Baskınlık ölçümünün sonuç değişkeni olarak alındığı analiz sonuçları Tablo 2; Partner-Boyun Eğicilik ölçümünün sonuç değişkeni olarak alındığı analiz sonuçları ise Tablo 3'te verilmiştir. İlk analiz sonuçlarına göre, Kopukluk ($\beta = .32, t(729) = 9.10, p < .001$), Diğeri Yönelimlilik ($\beta = .16, t(728) = 3.80, p < .001$) ve Zedelenmiş Sınırlar ($\beta = .10, t(727) = 2.64, p < .01$); işlevsel olmayan baş etme modlarından Aşırı Telafi ($\beta = .21, t(726) = 4.72, p < .001$) ve Söz Dinleyen Teslimci ($\beta = .15, t(725) = 3.42, p = .001$); kişilerarası problemlerden ise Baskınlık ($\beta = .12, t(724) = 2.95, p < .01$) Partner-Baskınlığı ile pozitif yönlü ilişkili bulunmuş ve toplam %18 varyans açıklamıştır. İkinci analiz sonuçlarına göre ise, ilişki durumu ($\beta = .10, t(729) = 2.69, p < .01$), Kopuk-

luk ($\beta = .47$, $t(728) = 14.26$, $p < .001$) ve Yüksek Standartlar ($\beta = .12$, $t(727) = 3.14$, $p < .01$) şema alanı, Söz Dinleyen Teslimci Mod ($\beta = .22$, $t(726) = 5.69$, $p < .001$) ve Boyun Eğicilik ($\beta = .40$, $t(725) = 10.29$, $p < .001$) Partner-Boyun Eğiciliği ile pozitif yönlü ilişkili bulunmuş ve toplam %36 varyans açıklamıştır.

Tablo 1. Araştırmadaki Ana Değişkenlerin Betimleyici Özellikleri

Değişkenler (N = 731)	Ort.	SS.	Min. Maks.	Alpha
Baskınlık	9.07	3.50	4-20	.74
Boyun Eğicilik	9.62	3.82	4-20	.74
Partner-Baskınlık	9.31	3.90	4-20	.80
Partner-Boyun Eğicilik	9.04	3.94	4-20	.78
Söz Dinleyen Teslimci	13.88	5.23	6-33	.76
Aşırı Telafi	43.36	13.55	16-89	.87
Kopukluk	48.08	18.49	23-124	.91
Diğeri	36.01	10.61	11-65	.84
Yönelimlilik				
Zedelenmiş Sınırlar	24.80	7.06	7-42	.74
Zedelenmiş Otonomi	61.25	23.45	30-162	.93
Yüksek Standartlar	30.80	8.89	9-54	.81

Tablo 2. Algılanan Partner-Baskınlığının Yordayıcı Değişkenlerine İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları

Yordayıcı Değişken	R ²	F _{Değişim}	B
Aşama 1:			
Şema Alanları			
Kopukluk	.10	82.83	.32**
Diğeri Yönelimlilik	.12	14.43	.16**
Zedelenmiş Sınırlar	.13	6.98	.10*
Aşama 2:			
Baş Etme Modları			
Aşırı Telafi	.15	22.28	.21**
Teslimci	.17	11.68	.15**
Aşama 3:			
Kişilerarası Problemler			
Baskınlık	.18	8.68	.12*

* $p < .01$, ** $p \leq .001$

Hiyerarşik çoklu regresyon analizi bulgularına göre sonuç değişkenlerinin en güçlü yordayıcıları dik-kate alınarak iki sıralı aracılık modeli oluşturulmuştur. Buna göre, kopukluk şemasının partnerde algılanan kişilerarası problemler (algılanan partner boyun eğiciliği ve baskınlığı) ile ilişkisinde kişinin kullandığı baş etme şema modları (teslimci ve aşırı telafi) ve kendi kişilerarası problemlerinin (boyun eğicilik ve baskın-

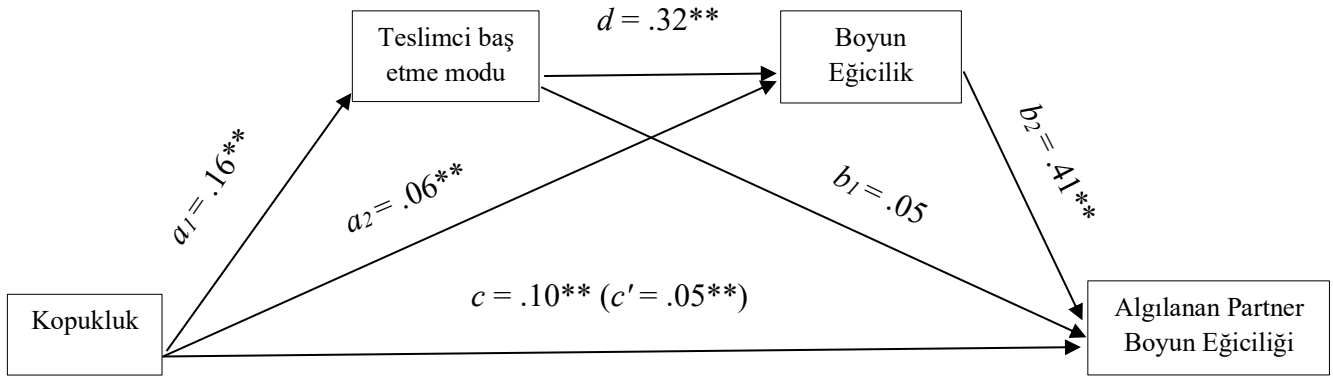
Tablo 3. Algılanan Partner-Boyun Eğiciliğinin Yordayıcı Değişkenlerine İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları

Yordayıcı Değişken	R ²	F _{Değişim}	B
Aşama 1:			
Demografik Değişkenler			
İlişki Durumu	.01	7.24	.10*
Aşama 2:			
Şema Alanları			
Kopukluk	.23	203.38	.47**
Yüksek Standartlar	.24	9.88	.12*
Aşama 3:			
Baş Etme Modları			
Teslimci	.27	32.32	.22**
Aşama 4:			
Kişilerarası Problemler			
Boyun Eğicilik	.36	105.86	.40**

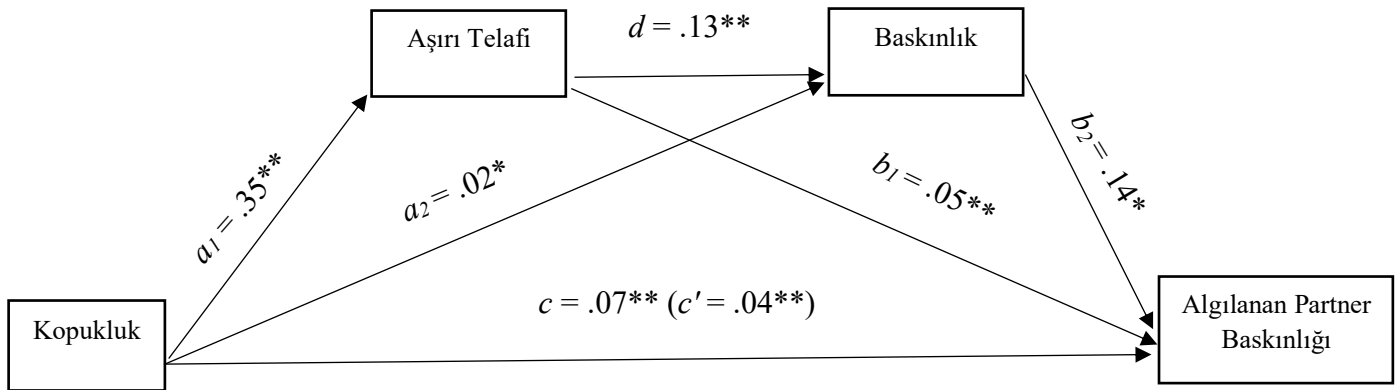
* $p < .01$, ** $p \leq .001$

lık) sıralı aracı rolünü test etmek amacıyla iki ayrı Seri Aracılık Modeli test edilmiştir. Hayes'in (2013) PROCESS makro eklentisi kullanılarak test edilen seri aracılık modeli (Model 6) Bootstrapping yöntemi kullanılmış ve sonuçların değerlendirilmesi için güven aralıkları incelenmiştir. Buna göre, güven aralığının alt ve üst değerleri arasında "0" değerinin olmadığı koşulda anlamlı bir etkinin varlığından söz edilir (MacKinnon ve ark., 2004).

Şekil 1'de sunulan modelin analiz sonuçlarına göre, kopukluk şemasının önce teslimci baş etme modu ve ardından boyun eğicilik aracılığıyla algılanan partner boyun eğiciliğinin %36 varyansını açıkladığını göstermiştir [$F(3,727) = 135.24$, $p < .001$]. Bu modelde kopukluk şeması teslimci baş etme modu ile pozitif (a1 yolu; 95%CI [.14, .18]), teslimci baş etme modu boyun eğicilik ile pozitif (d1 yolu; 95%CI [.27, .37]), boyun eğicilik de algılanan partner boyun eğiciliği ile pozitif (b2 yolu; 95%CI [.33, .49]) yönde ilişkilidir. Kopukluk şemasının algılanan partner boyun eğiciliği üzerindeki toplam etkisi (c; 95%CI [.09, .11]) ve doğrudan etkisi (c'; 95%CI [.03, .06]) anlamlı bulunmuştur. Bununla birlikte sonuçlar, tüm değişkenler kontrol edildiğinde kopukluk şemasının algılanan partner boyun eğiciliğini, sırasıyla teslimci baş etme modu ve boyun eğicilik aracılığıyla (a1db2 yolu; 95%CI [.16, .26]) yordadığını göstermiştir. Buna göre, kopukluk şemasında artan puanlar, önce teslimci baş etme modunda artan puanlar ardından boyun eğicilikte artan puanlar aracılığı ile algılanan partner boyun eğiciliğindeki artış ile ilişkili bulunmuştur. Değişkenlerin beta değerleri Şekil 1'de gösterilmiştir.

Şekil 1. Kopukluk Şema Alanı ile Algılanan Partner Boyun Eğiciliği İlişkisindeki Dolaylı Etkileri Gösteren Sıralı Aracılık Modeli. Not: * $p < .01$, ** $p < .001$, kopukluk değişkeninin toplam etkisi c , doğrudan etkisi ise c' olarak gösterilmiştir.

Şekil 2. Kopukluk Şema Alanı ile Algılanan Partner Baskınlığı İlişkisindeki Dolaylı Etkileri Gösteren Sıralı Aracılık Modeli Not: * $p < .01$, ** $p < .001$, kopukluk değişkeninin toplam etkisi c , doğrudan etkisi ise c' olarak gösterilmiştir.

Şekil 2'de sunulan modelin analiz sonuçlarına göre, kopukluk şemasının önce aşırı telifi baş etme modu ve ardından baskınlık aracılığıyla algılanan partner baskınlığının %16 varyansını açıkladığını göstermiştir [$F(3,727) = 44.55, p < .001$]. Bu modelde kopukluk şeması aşırı telifi baş etme modu ile pozitif (a_1 yolu; 95%CI [.31, .40]), aşırı telifi baş etme modu baskınlık ile pozitif (d_1 yolu; 95%CI [.11, .15]), baskınlık da algılanan partner baskınlığı ile pozitif (b_2 yolu; 95%CI [.05, .23]) yönde ilişkilidir. Kopukluk şemasının algılanan partner baskınlığı üzerindeki toplam etkisi (c ; 95%CI [.05, .08]) ve doğrudan etkisi (c' ; 95%CI [.02, .06]) anlamlı bulunmuştur. Bununla birlikte sonuçlar, tüm değişkenler kontrol edildiğinde kopukluk şemasının algılanan partner baskınlığını, sırasıyla aşırı telifi baş etme modu ve baskınlık aracılığıyla (a_1db_2 yolu; 95%CI [.002, .01]) yordadığını göstermiştir. Buna göre, kopukluk şemasında artan puanlar, önce aşırı telifi baş etme modunda artan puanlar ardından baskınlıkta artan puanlar aracılığı ile algılanan partner baskınlığında artış ile ilişkili bulunmuştur. Değişkenlerin beta değerleri Şekil 2'de gösterilmiştir.

TARTIŞMA

Bu çalışmada erken dönem uyum bozucu şemaların, kullanılan şema modları çerçevesinde kişilerarası problemleri davranış örüntüleri ve algılanan partner davranışındaki problemler ile ilişkisi incelenmiştir. Regresyon analizlerinde şema alanlarının tamamı ve şema modlarından araştırılan kişilerarası problemleri davranışlarla (baskınlık ve boyun eğicilik) kuramsal olarak örtüşen modlar (aşırı telifi ve teslimci) modele dahil edilerek algılanan partner problemlerini yordama gücü incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre, katılımcıların Kopukluk, Diğer Yönelimlilik ve Zedelenmiş Sınırlar şema alanlarının, Aşırı Telifi ve Teslimci Modlarının ve Baskınlık ölçümlerinin puanları yükseldikçe algılanan Partner-Baskınlığı; Kopukluk, Yüksek Standartlar, Teslimci ve Boyun Eğicilik puanları yükseldikçe algıladıkları Partner-Boyun Eğiciliği de yükselmektedir. Buna göre, Kopukluk şema alanı her iki modelde de en güçlü yordayıcı olarak ön plana çıkarken, aşırı telifi algılanan partner baskınlığını, teslimci mod ise algılanan partner boyun eğiciliği en güçlü yordayan

baş etme modları olmuştur. Şema alanları ve şema baş etme modlarının etkisi kontrol edildiğinde ise, bireylerin baskınlık/boyun eğicilik problemlerinin partnerlerinde algılanan benzer problemleri yordadığı gösterilmiştir.

Araştırmada elde edilen, baskınlık-boyun eğicilik problemlerinde partnerler arası benzerlik bulgusu, kişilerarası ilişkilerde uyumluluk açısından tamamlayıcılık yerine (Carson, 1969) benzerlik modelini (Bryne, 1971) desteklemiştir. Ancak alanyazındaki bazı çalışmalar ile tutarsız görünmektedir (Markey ve ark., 2003; Sadler ve ark., 2009; Sadler ve Woody, 2003; Strong ve ark., 1988). Öte yandan bu bulgu, çoğunluğunu bekarların oluşturduğu katılımcı profili ve partner değerlendirmesine gözlemci raporunun kullanılması gibi faktörler açısından benzer olan (Dryer ve Horowitz, 1997; Markey ve Markey, 2007) çalışmalarla tutarlı görünmektedir. Dolayısıyla, mevcut çalışmanın bulgularında elde edilen partnerler arası benzerlik bulgusunun araştırmada kullanılan veri toplama ve ölçüm yöntemi ile ilişkili olabileceği de düşünülebilir. Ayrıca bu benzerlik, katılımcıların doğrudan kişilik ve kişilerarası özellikleri ile de ilgili de olabilir. Baskınlık puanları yüksek olan bireylerin narsistik kişilik özelliklerine, boyun eğicilik puanları yüksek bireylerin ise bağımlı kişilik özelliklerine sahip olabileceğini gösteren çalışmalar mevcuttur (Akyunus ve Gençöz, 2016; Pincus ve Wiggins, 1990; Williams ve Simms, 2016). Dolayısıyla, kendinden çok emin, aktif, etkileyici özellikler ile karakterize olan Baskınlık (Kiesler, 1983) özelliklerinin kendisinde olduğunu raporlayan birinin şişirilmiş bir benliğe sahip olabileceği düşünülebilir ve partnerini de kendisi gibi güçlü, otoriter, kendine güvenen şekilde aktarmak isteyebilir; tam tersi pasiflik, zayıflık, itaatkarlık ve cesaretsizlik ile karakterize olan Boyun Eğicilik davranışlarının (Kiesler, 1983) yoğun olduğu birinin herkesi sıcak ve uyumlu algılaması muhtemel olabilir. Diğer bir deyişle, bireylerin partnerlerini “ideal” değerlendirme eğilimiyle kendilerine benzer raporlamış olabileceği düşünülebilir. Bununla tutarlı olarak Fletcher ve Kerr (2010) meta-analiz çalışmaları sonucunda, çiftler arasında zaman içinde artan yakınlık ve bağlılık dolayısıyla, bireylerin partnerleriyle ilgili algılarını olumlu yönde değiştirme eğiliminde olduklarını ifade etmiştir. Son olarak kişilerarası duyarlılık da partner değerlendirmesinde etkili olabilir. Kişilerarası Duyarlılık Döngüsel Modeli çerçevesinde yürütülen bir çalışma, kişilerin en çok kendilerinin kişilerarası karşıtlarını itici buldukları ve karşıt davranışlara duyarlı olduklarını göstermiştir (Hopwood ve ark., 2011). Bu modele göre kişinin kendisinden farklı olana duyarlı olacağı düşünülürse partnerini de kendisi gibi raporlamış olabilir. Baskınlık-boyun eğicilikte partnerler arası benzerliğin

“algılanma” veya “raporlanma” bağlamından bağımsız olarak gerçekte var olan benzerliği yansıtması da mümkündür. Tamamlayıcılık Modeli, tarafların iyi anlaşmasının daha çok karşılıklıla mümkün olacağını savunmaktadır. Taraflardan her ikisi de baskın olursa sık sık çatışma çıkabileceğini ya da her iki taraf da boyun eğici olursa inisiyatif alan bir taraf olmamasının sorunlara neden olabileceğini öne sürmektedir (Horowitz ve ark., 1993). Yani önerilen, benzerliğin olmayacağı yönünde değil tamamlayıcılığın daha uyumlu ilişkiler ortaya çıkaracağı yönündedir. Bununla birlikte, bireyin baskınlık veya boyun eğicilik açısından kendi amacına ulaştığı etkileşimlerden tatmin yaşadığı, bu tatminin karşındaki kişiden hoşlanma ile sonuçlanabileceği ve hoşlanılan kişinin kendine “benzer” algılanabileceği yönünde yorumlar da mevcuttur (Dryer ve Horowitz, 1997). Bu çalışmada partnerler arasındaki ilişkisel uyumluluğa yönelik bir değerlendirmeden ziyade algılanan davranışların benzerliği ve tamamlayıcılığı incelenmiştir. Bu çerçevede, katılımcıların baskınlık-boyun eğicilik problemlerinde partnerlerini kendilerine benzer algıladıkları görülmüştür.

Alanyazın incelendiğinde, erken dönem uyum bozucu şemalar ile kişilerarası problemlerin ilişkisini çiftler bağlamında inceleyen araştırmalar çoğunlukla partnerin şiddet davranışlarına odaklanmaktadır (Janovsky ve ark., 2020). Şema alanları ile partnerde algılanan genel kişilerarası baskınlık ve boyun eğicilik davranışlarına yönelik bir çalışmaya ise alanyazında rastlanmamıştır. Bireylerin kendi kişilerarası problemleri ile erken dönem uyum bozucu şemalar ilişkisini inceleyen meta-analiz bulgularına göre ise, kopukluk şema alanı altında yer alan şemalar kişilerarası problemlerle en güçlü ilişkileri göstermektedir (Janovsky ve ark., 2020). Bu araştırmada ise, şema alanlarının birlikte alındığı bir modelde kopukluk şema alanı, partnerde algılanan baskınlık ve boyun eğicilik problemlerinin de en güçlü yordayıcısı olmuştur. Bireyin sahip olduğu erken dönem uyum bozucu şemaların, kendisi ile ilişki içinde olan partnerinin davranışları üzerinde doğrudan etkisi olduğu beklenmemektedir. Ancak yukarıda kişilik özellikleri ve partnerler arası benzerlik bağlamında tartışıldığı üzere, şema-partner davranışı arasındaki ilişki, şemaların kişilerin partnerini algılama veya raporlama biçimine etkisi üzerinden yorumlanabilir. Hatta, şema kimyası ile ilgili açıklamalar bireylerin şemalarının partner seçimlerini etkileyebileceğini öne sürmektedir (Rafaeli ve ark., 2011; Young ve ark., 2003). Bu noktada, şemalar ile partnerin kişilerarası problemleri arasındaki ilişkide aracı değişkenler olması beklenmektedir.

Hiyerarşik regresyon analizi bulgulardan yola çıkılarak oluşturulan seri aracılık modelleri ile kopukluk şeması ile partnerde algılanan baskınlık ve boyun

eğicilik problemler arasındaki ilişkinin mekanizmasının açıklanması amaçlanmıştır. Bu modeller ile, kopukluk şema alanının kullanılan şema moduna göre sırasıyla bireyin kendi baskınlık veya boyun eğiciliği ve partnerde algılanan aynı davranış problemlerini yordayacağını test etmiştir. Buna göre ilk model, kopukluk şema alanı puanlarında artışın, teslimci baş etme modunda artış ile ilişkilendirildiğinde bireyin kendi boyun eğici davranışlarında artış ve bunun da algılanan partner boyun eğiciliğinde artış ile ilişkili olduğunu göstermiştir. İkinci model ise, kopukluk şema puanlarında artışın, aşırı telafi baş etme modunda artış ile ilişkilendirildiğinde bireyin kendi baskınlık davranışlarında artış ve bunun da algılanan partner baskınlığında artış ile ilişkili olduğunu göstermiştir. Hiyerarşik regresyon analizleri bulguları ile birlikte değerlendirildiğinde (her iki şema baş etme modu da analizlerde modellere dahil edilmişti) bu bulgular, Şema Mod Modelinin aşırı telafi ve teslimci şema modları ile Kişilerarası Döngüsel Modelin sırasıyla baskınlık ve boyun eğicilik boyutları arasındaki kavramsal örtüşmeyi desteklemiştir.

Şema Mod Modelinin açıklamaları gözetildiğinde (Young ve ark., 2003), Aşırı Telafi mod ile ilişkili özellikler (büyüklenmeci, eleştirel, otoriter, bencil) kişilerarası döngüsel modeldeki baskınlık problemleri ile; çatışmadan kaçmak için boyun eğen, pasif davranışlar ile karakterize olan Teslimci Mod ise boyun eğicilik problemleri ile paralel görünmektedir. Ayrıca modlar, belli bir zaman içindeki şema ile ilişkili duygusal durumlar olarak tanımlandığı (Şaşıoğlu, 2014) için, herhangi bir şemaya sahip birey o andaki duygusal durumu ile ilişkili olarak farklı bir mod kullanabilir. Bu durum, bir kişinin duygusal durumuna göre farklı davranışlar sergilemesini açıklayabileceği gibi, aynı şemalara sahip farklı bireylerin sık kullandığı şema moduna göre farklı kişilik örüntülerine sahip olmasını da açıklayabilir (Rafaeli ve ark., 2011). Nitekim bu çalışmanın sıralı aracılık modeli bulgularıyla, kopukluk şemasının aşırı telafi baş etme modu yoluyla baskınlık, teslimci baş etme modu yoluyla ise boyun eğicilikte artışla ilişkili olduğu; bireyin artan baskınlık ve boyun eğicilik problemlerinin de partnerinde algıladığı benzer problemlerde artış ile ilişkili olduğu gösterilmiştir.

Klinik doğurguları değerlendirildiğinde bu araştırma, psikoterapiye en sık getirilen konulardan biri olan kişilerarası problemlerin gelişimsel açıklamasına katkı sağlaması dolayısıyla önemlidir. Ayrıca araştırma bulguları, baskınlık ve boyun eğicilik gibi kişilerarası problemlerin, bireylerin erken dönem yaşantıları ile ilişkili şemaları ve bunlarla nasıl baş ettiği ile açıklanabileceğini öne süren Şema Terapi Kuramını destekler niteliktedir. Dolayısıyla, Şema Terapinin ku-

ramsal art alan olarak alındığı çalışmanın tüm sonuçlarının Şema Terapinin klinik uygulamaları için önemli katkıları olacağı düşünülmektedir. İlk olarak, Algılanan Partner-Baskınlığı ve Algılanan Partner-Boyun Eğiciliği ölçümlerinde ortak ve en güçlü yordayıcı olan Kopukluk şema alanındaki şemaları yüksek olan kişilerin, kişilerarası problemler ile ilgili daha fazla risk grubunda olabileceğini düşünülebilir. Erken dönem uyum bozucu şema alanlarının yanı sıra, işlevsel olmayan baş etme modları da baskınlık ve boyun eğiciliği yordamaktadır. Dolayısıyla, kopukluk şema alanındaki duygusal bastırma ve yoksunluk, kusurluluk ve sosyal izolasyon/yabancılaşma gibi şemalara sahip bireylerin kişilerarası baskınlık veya boyun eğicilik problemlerine yatkın oldukları, problemlerin türünün ise bireyin kullandığı aşırı telafi veya teslimci modlarla ilişkili olduğu gözetilerek müdahale planı oluşturulması faydalı olabilir. Son olarak, bireyler partnerlerinin baskınlık ve boyun eğicilik davranışları açısından kendilerine benzer olduğunu algılamaktadır. Gerçek problemlerin benzerliği veya bu benzerliğin işlevselliğinden bağımsız olarak, partneri kendine “benzer” değerlendirme eğiliminin, Şema Terapinin çiftler alanındaki klinik çalışmalarında dikkate alınması önemli olabilir.

Mevcut çalışma, ülkemizde kişilerarası tamamlayıcılık ilkesinin incelenmesi ve Şema Terapi Modeli ile Kişilerarası Kişilik Kuramının beraber çalışması açısından öncü bir çalışma olma niteliği taşıyor olsa da belli sınırlılıklara sahiptir. Öncelikle çalışmanın örnekleme ile ilgili sınırlılıklar mevcuttur. Toplum örnekleme ile çalışılması genellenebilirliği arttırmış olsa da katılımcıların çoğunun eğitim durumu lisans ve lisansüstü düzeydedir. Çalışmanın yöntemi ile ilgili de bazı sınırlılıklar mevcuttur. Katılımcılardan partnerleri için Kişilerarası Problemler Envanterinin gözlemci versiyonunu doldurmaları istenmiştir. Bu nedenle partner ölçümleri algılanan kişilerarası problem ölçümü olma niteliği taşımaktadır. Yukarıda tartışıldığı üzere, çalışmanın sonuçlarında tamamlayıcılık ilkesinin Baskınlık boyutu için önerdiği karşılıklı prensibinin desteklenmemiş olması ölçümle ilgili olabilir. Son olarak, çalışma heteroseksüel çift ilişkileri bağlamında yapılmıştır fakat alanyazında tamamlayıcılık ilkesinde cinsiyet farklılıklarını gösteren çalışmalar mevcuttur (Ansell ve ark., 2008). Örneğin, Ansell ve arkadaşlarının (2008) bireylerin oda arkadaşları ile tamamlayıcılığı inceledikleri çalışmalarına göre kadın çiftler erkek çiftlerden daha fazla tamamlayıcılık göstermektedir.

Çalışmanın sınırlılıkları göz önüne alındığında gelecekte yapılacak çalışmalar için tamamlayıcılık ilkesinin farklı ilişki bağlamlarında (farklı cinsel yönelime sahip partner ilişkileri, aile ve arkadaş ilişkileri gibi)

da çalışılmasının uluslararası ve Türkçe alanyazın için önemli katkısının olacağı düşünülmektedir. Son olarak, mevcut çalışmada ‐algılanan‐ ölçümlerin kullanılmasının araştırma sonuçlarına etki etmiş olabileceği tartışılmış ve ileride yapılacak çalışmalarda çiftlerin her iki üyesinden de öz-bildirim ölçümlerinin alınarak çalışmanın tekrar edilmesinin önemli olacağı düşünülmüştür.

Etik İkelere Uygunluk Beyanı Araştırma verileri toplama- dan önce İstanbul Şehir Üniversitesi Araştırma Etik Kurulu'nun 10.10.2019 tarih ve 32/2019 sayılı toplantısı neticesinde izin alınmıştır.

Çıkar Çatışması Beyanı Bu makalenin yazar(lar)ı, makaleye ilişkin herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan ederler.

KAYNAKLAR

- Abbas, P. S. (2016). Investigating the relationship between the early maladaptive schema and marital satisfaction among 25 to 45 years-old couples. *International Journal of Humanities and Cultural Studies*, 665-675.
- Akyunus, M. ve Gençöz, T. (2016). Kişilik bozukluğu inanışlarının kişilerarası döngüsel model üzerindeki temsili. *Türk Psikoloji Dergisi*, 31(77), 1-7.
- Ansell, E. B., Kurtz, J. E. ve Markey, P. M. (2008). Gender differences in interpersonal complementarity within roommate dyads. *Society for Personality and Social Psychology*, 34(4), 502-512.
- Bach, B. ve Bernstein, D. P. (2018). Schema therapy conceptualization of personality functioning and traits in ICD-11 and DSM-5. *Current Opinions in Psychiatry*, 32, 1-12.
- Byrne, D. (1971). *The attraction paradigm*. Academic Press.
- Carson, R. C. (1969). *Interaction concepts of personality*. Aldine.
- Clifton, J. A. (1995). *The effects of parenting style, attachment and early maladaptive schemas on adult romantic relationships* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). University of Georgia, ABD.
- Dryer, D. C. ve Horowitz, L. M. (1997). When do opposites attract? Interpersonal complementarity versus similarity. *Journal of Personality and Social Psychology*, 72(3), 592-603.
- Esmaili, S. S., Mohammadi, A. Z. ve Hakami, M. (2016). Predicting marital satisfaction on the basis of early maladaptive schema in married women, Tehran, Iran. *International Journal of Medical Research and Health Sciences*, 5(6), 262-270.
- Evans III, F. B. (1996). *Harry Stack Sullivan: Interpersonal Theory and psychotherapy*. Routledge.
- Fletcher, G. J. O. ve Kerr, P. S. G. (2010). Through the eyes of love: Reality and illusion in intimate relationships. *Psychological Bulletin*, 136(4), 627-658.
- Foltz, C., Morse, J. Q. ve Barber, J. P. (1999). Self and ob- server reports of interpersonal problems in couples. *Journal of Clinical Psychology*, 55(1), 27-37.
- Hayes, A. F. (2013). *Introduction to mediation, moderation, and conditional process analysis: A regression-based approach*. Guilford Press.
- Hopwood, C. J., Ansell, E. B., Pincus, A. L., Wright, A. G. C., Lukowitsky, M. R. ve Roche, M. J. (2011). The circumplex structure of interpersonal sensitivities. *Journal of Personality*, 79(4), 707-739.
- Hopwood, C. J. ve Good, E. W. (2018). Structure and correlates of interpersonal problems and sensitivities. *Journal of Personality*, 1-13.
- Horowitz, L. M., Alden, L. E., Wiggins, J. S. ve Pincus, A. L. (2003). *Inventory of Interpersonal Problems manual*. The Psychological Corporation.
- Horowitz, L. M., Rosenberg, S. E. ve Bartholomew, K. (1993). Interpersonal problems, attachment styles, and outcome in brief dynamic psychotherapy. *Journal of Consulting and Clinical Psychology* 61(4), 549-560.
- Horowitz, L. M. ve Vitkus, J. (1986). The interpersonal basis of psychiatric symptoms. *Clinical Psychology Review*, 6, 443-469.
- Janovsky, T., Clark, G. I. ve Rock, A. J. (2019). Trait mindfulness mediates the relationship between early maladaptive schema and interpersonal problems. *Australian Psychologist*, 54(5), 391-401.
- Janovsky, T., Rock, A. J., Thorsteinsson, E. B., Clark, G. I. ve Murray, C. V. (2020). The relationship between early maladaptive schemas and interpersonal problems: A meta-analytic review. *Clinical Psychology & Psychotherapy*, 1-40.
- Kaya-Tezel, F. K., Tutarel-Kışlak, Ş. ve Boysan, M. (2015). Relationships between childhood traumatic experiences, EMSs and interpersonal styles. *Archives of Neuropsychiatry*, 52, 226-232.
- Kiesler, D. J. (1983). The 1982 interpersonal circle: A taxonomy for complementarity in human transactions. *Psychological Review*, 90(3), 185-214.
- Lobbestael, J., Vresswijk, M. V., Spinhoven, P., Schouten, E. ve Arntz, A. (2010). Reliability and Validity of the Short Schema Mode Inventory (SMI). *Behavioural and Cognitive Psychotherapy*, 38, 437-458.
- MacKinnon, D. P., Lockwood, C. M. ve Williams, J. (2004). Confidence limits for the indirect effect: Distribution of the product and resampling methods. *Multivariate Behavioral Research*, 39(1), 99-128.
- Markey, P. M., Funder, D. C. ve Ozer, D. J. (2003). Complementarity of interpersonal behaviors in dyadic interactions. *Society for Personality and Social Psychology*, 29(9), 1082-1090.
- Markey, P. M. ve Markey, C. N. (2007). Romantic ideals, romantic obtainment, and relationship experiences: The complementarity of interpersonal traits among romantic partners. *Journal of Social and Personal Relationships* 24(4), 517-533.
- Mojallal, M., Javadi, M. H., Hosseinkhanzadeh, A. A., Mo- usavi, S. V. A. ve Lavasani, M. G. A. (2015). Early maladaptive schemas and interpersonal problems in Iranian university students. *Practice in Clinical Psychology*, 3(1),

- 11-22.
- Moore-Messman, T. L. ve Coates, A. A. (2007). The impact of childhood psychological abuse on adult interpersonal conflict: The role of early maladaptive schemas and patterns of interpersonal behavior. *Journal of Emotional Abuse*, 7(2), 75-92.
- Parsafar, S., Akrami, N. ve Jahromi, A. (2014). Mediating the role of attachment styles in predicting the relationship between early maladaptive schemas and marital satisfaction. *International Journal of Psychology*, 8(2), 93-109.
- Pincus, A. L. ve Wiggins, J. S. (1990). Interpersonal problem and conceptions of personality disorders. *Journal of Personality Disorders*, 4(4), 342-352.
- Rafaeli, E., Bernstein, D. P. ve Young, J. E. (2011). *Şema terapi: Ayırıcı özellikler*. (M. Şaşıoğlu, Çev.). Psikonet.
- Sadler, P., Ethier, N., Gunn, G. R., Duong, D. ve Woody, E. (2009). Are we on the same wavelength? Interpersonal complementarity as shared cyclical patterns during interactions. *Journal of Personality and Social Psychology*, 97(6), 1005-1020.
- Sadler, P. ve Woody, E. (2003). Is who you are who you're talking to? Interpersonal style and complementarity in mixed-sex interactions. *Journal of Personality and Social Psychology*, 84(1), 80-96.
- Scharfe, E. ve Henderson, A. (2003). Self and partner-perceptions of interpersonal problems and relationship functioning. *Journal of Social and Personal Relationships*, 20(1), 117-139.
- Soygüt, G., Gülüm, İ. V., Tuncer, E., Lobbestael, J. ve Bernstein, D. (2019). Şema Mod Envanteri-Versiyon-3. Yayına hazır çalışma. www.sematerapienstitusu.com
- Soygüt, G., Karaosmanoğlu, A. ve Çakır, Z. (2009). Erken dönem uyumsuz şemaların değerlendirilmesi: Young Şema Ölçeği Kısa Form-3'ün psikometrik özelliklerine ilişkin bir inceleme. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 20(1), 75-84.
- Strong, S. R., Hills, H. I., Kilmartin, C. T., DeVries, H., Lannier, K., Nelson, B. N., Strickland, D. ve Meyer, C.W. (1988). The dynamic relations among interpersonal behaviors: A test of complementarity and anticomplementarity. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54(5), 798-810.
- Sullivan, H. S. (1953). *The Interpersonal Theory of Psychiatry*. Routledge.
- Şaşıoğlu, M. (Ed.). (2014). *Mod terapisi diğer yollardan gitmek: Yaşam örüntülerini anlamak ve değiştirmek*. Psikonet.
- Thimm, J. C. (2013). Early maladaptive schemas and interpersonal problems: A circumplex analysis of the YSQ-SF. *International Journal of Psychology & Psychological Therapy*, 13(1), 113-124.
- Wiggins, J. S. (1979). A psychological taxonomy of trait-descriptive terms: The interpersonal domain. *Journal of Personality and Social Psychology*, 37(3), 395-412.
- Williams, T. W. ve Simms, L. J. (2016). Personality disorder models and their coverage of interpersonal problems. *Personality Disorders: Theory, Research, and Treatment*, 7(1), 15-27.
- Wilson, S., Revelle, W., Stroud, C. B. ve Durbin, C. E. (2013). A confirmatory bifactor analysis of the Inventory of Interpersonal Problems-Circumplex and associations of interpersonal traits across multiple relationship contexts and measures. *Psychological Assessment*, 25(2), 353-365.
- Yiğit, İ. ve Çelik, C. (2016). İlişki doyumunun erken dönem uyum bozucu şemalar, kişilerarası ilişki tarzları ve kendilik algısı açısından değerlendirilmesi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 24(63), 38-45.
- Young, J. E., Klosko, J. S. ve Weishaar, M. E. (2003). *Schema therapy: A practitioner's guide*. Guilford Press.

| **Extended Abstract** |**The association of early maladaptive schemas and dysfunctional schema coping modes with interpersonal dominance and submissiveness: Perceived similarity in couples**Büşra Fatma Gültekin¹ , Miray Akyunus² **Keywords**

early maladaptive schemas, interpersonal problems, dysfunctional schema coping modes, interpersonal complementarity, dominance, submissiveness

Abstract

Schema Therapy Model and Interpersonal Theory of Personality have consistent developmental explanations of personality and interpersonal relationship patterns. According to the Schema Model, dysfunctional schema coping modes, as well as early maladaptive schemas, can affect relational patterns in close relationships. Moreover, the complementarity principle of the Interpersonal Circumplex Model suggests that behaviors in interpersonal relationships show reciprocity in the dominance dimension. In this study, early maladaptive schemas and dysfunctional schema coping modes in relation to dominance and submissiveness were examined in romantic relationship context. The sample of the study includes 731 (408 females and 317 males) participants aged between 18-61. The data of the study was collected via Demographic Information Form, Inventory of Interpersonal Problems-Circumplex Scales-Short Form self-report and observer version, Young Schema Questionnaire Short Form-3, and Schema Mode Inventory. Hierarchical multiple regression analyses were conducted to determine the association of dominance and submissiveness to perceived partner-dominance and perceived partner-submissiveness, while the effect of schemas and schema modes are controlled for. Depending on the results of the hierarchical regression analyses, two independent serial mediation models were proposed and tested. The results showed the mediating role of the coping schema modes (surrender and over-compensation) and one's interpersonal problems (submissiveness and dominance), respectively, in the relationship between the disconnection schema and perceived interpersonal problems in the partner (perceived partner submissiveness and dominance). Participants perceived their partners similar to themselves in interpersonal problems. The findings were discussed within the scope of the literature and their clinical implications were evaluated.

Young's Schema Therapy Model proposed that five universal basic needs must be met in childhood. Those basic needs are defined as secure attachment (security, stability, nurturance, and acceptance), autonomy and sense of identity, expression of needs and emotions, spontaneity, and play, and realistic limits. When these needs are not met, maladaptive schemas might be formed throughout the developmental stages from early years to adulthood (Young et al., 2003). Within the schema therapy model, five schema domains and 18 early maladaptive schemas were defined (Young et al., 2003) to describe different emotional and behavioral patterns of personality.

The Schema Therapy Model was later claimed to be insufficient to completely formulate these patterns since individuals do not exhibit a single behavior and

coping style for any schema, and particularly patients with a certain type of personality organization have rapid transitions from one intense affect to another (Rafaeli et al., 2011). Therefore, the Mod Model was proposed in which the modes can be defined as the emotional state of the individual associated with the schema at a certain time. Accordingly, three of four modes were dysfunctional child (the vulnerable child, the angry child, and the impulsive/undisciplined child), parent (demanding parent, the punishing parent), and coping modes (submissive, avoidant, and over compensatory modes) and only one functional mode category was proposed, including healthy adult and happy child modes (Rafaeli et al., 2011).

Similar to the Schema Therapy Model, the Inter-

To cite: Gültekin, B. F., & Akyunus, M. (2022). The association of early maladaptive schemas and dysfunctional schema coping modes with interpersonal dominance and submissiveness: Perceived similarity in couples. *Journal of Clinical Psychology Research*, 6(1), 108-122.

✉ **Büşra Fatma Gültekin** · busraagultekinn@gmail.com | ¹Clin. Psy., Nazilli Social Service Center, 1136. Str., No: 114, Aydın, Turkey; ²Asst. Prof., Department of Psychology, Işık University, University Str., 2, İstanbul, Turkey.

Received Feb 4, 2021, Revised May 26, 2021, Accepted Jun 6, 2021

Author's Note: This research article is part of the master's thesis of the first author that was conducted in Marmara University Clinical Psychology Master Program.

personal Theory of Personality suggests that repetitive childhood experiences can be carried into adulthood relationships (Sullivan, 1953). Accordingly, the child primarily needs to depend on parents and the environment for learning throughout development, and effective interpersonal learning can occur in a secure and comfortable familial or therapy environment. Indeed, an anxiety-provoking environment can lead to inadequate or inappropriate interpersonal behaviors (Evans, 1996). Leary (1957) elaborated on the interpersonal theory and defined the interpersonal circumplex with the coordinates named dominance (power) and affiliation (love). The interpersonal behaviors of the dominance dimension range from domineering-controlling to submissive behaviors, and the affiliation dimension ranges from cold-distant (hostile) to self-sacrificing (overly-nurturing/friendly) behaviors (Horowitz et al., 1993).

In interpersonal relationships, it is assumed that the behaviors of the interacting people mutually affect each other. Different models claim that the best compatibility in interpersonal relationships is achieved through similarity or complementarity (Bryne, 1971; Carson, 1969; Wiggins, 1979). According to the proposition called the Principle of Complementarity, it has been suggested that complementary behaviors are mutual in the dominant-controlling and submissive dimensions and similar in the self-sacrificing and hostile-cold dimensions (Carson, 1969; Horowitz and Vitkus, 1986; Horowitz et al., 1993).

The Schema Model and the Theory of Interpersonal Personality propose consistent explanations of personality development and interpersonal functioning. In addition to that, there are also conceptual overlaps between early maladaptive schemas, schema modes, and types of interpersonal problems. For example, submission and entitlement schemas, surrender and overcompensation coping modes overlap with submissive and dominant-controlling interpersonal problem types. The limited number of studies examining the relationship between interpersonal problem types and early maladaptive schemas revealed that the majority of the schemas have positive relationships with different types of interpersonal problems (Mojallal et al., 2015; Moore-Messman & Coates, 2007; Thimm, 2013). In this study, early maladaptive schemas and dysfunctional schema coping modes in relation to dominance and submissiveness were examined in a romantic relationship context.

METHODS

The sample of the present study included 731 (408 females and 317 males) voluntary participants aged between 18 and 61. The data for the study was collected

via the Demographic Information Form, Inventory of Interpersonal Problems—Circumplex Scales—Short Form (self-report and observer version), Young Schema Questionnaire Short Form-3, and Schema Mode Inventory.

RESULTS

Two multiple hierarchical regression analyses were conducted to determine the factors that predict perceived partner-dominance and perceived partner submissiveness. In both analyses, relationship status was the control variable in the first step, five early maladaptive schema domains were entered in the second step, dysfunctional coping modes (overcompensation, submissive) were entered in the third step, and finally self-reported dominance and submission variables were entered into the model in the last step. Depending on the results of the hierarchical regression analyses, two independent sequential mediation models were proposed and tested. The Serial Mediation Models were conducted using the SPSS PROCESS Macro (Model 6).

The Disconnection Domain ($\beta = .32, t(729) = 9.10, p < .001$), Other-Directedness Domain ($\beta = .16, t(728) = 3.80, p < .001$), and Impaired Limits Domain ($\beta = .10, t(727) = 2.64, p < .01$), Overcompensatory Mode ($\beta = .21, t(726) = 4.72, p < .001$), Submissive Mode ($\beta = .15, t(725) = 3.47, p = .001$), Dominance ($\beta = .12, t(724) = 2.95, p < .01$) was found to be positively related to Partner-Dominance and explained a total of 18% variance.

According to the results of the second hierarchical regression model, relationship status ($\beta = .10, t(729) = 2.69, p < .01$), Disconnection Domain ($\beta = .47, t(728) = 14.26, p < .001$), Unrelenting Standards Domain ($\beta = .12, t(726) = 3.14, p < .01$), Submissive Mode ($\beta = .22, t(726) = 5.69, p < .001$), and Submissiveness ($\beta = .40, t(725) = 10.29, p < .001$) found to be positively correlated with Partner-Submissiveness and explained a total of 36% variance.

Two independent sequential mediation models were proposed, depending on the regression models' results. In the first model, the Disconnection Schema Domain explained 36% of the variance in perceived partner-submissiveness, first through the submissive coping mode and then through submissiveness [$F(3,727) = 135.24, p < .001$]. In this model, the Disconnection Schema Domain is positively related to Submissive Coping Mode (CI [.14, .18]), Submissive Coping Mode is positively related to Submissiveness (CI [.27, .37]), and Submissiveness is also positively related (CI [.33, .49]) with perceived Partner-Submissiveness. Both the overall effect (CI [.09, .11]) and the

direct effect (CI [.03, .06]) of the Disconnection Schema on perceived Partner-Submissiveness were significant. Moreover, the results showed that when all the variables in the model were controlled for, the disconnection schema predicted perceived partner-submissiveness through the Submissive Coping mode and Submissiveness, respectively (CI [.16, .26]).

In the second sequential mediation model, the disconnection schema domain explained 16% of the variance in perceived partner-dominance, first through the over compensatory mode and then through dominance [$F(3,727) = 44.55, p < .001$]. In this model, the Disconnection Schema is positively associated with Over compensatory Coping Mode (CI [.31, .40]), Over compensatory Coping Mode is positively associated with Dominance (CI [.11, .15]), and Dominance is also positively associated with (CI [.05, .23]) perceived Partner-Dominance. The overall effect (CI [.05, .08]) and the direct effect (CI [.02, .06]) of the Disconnection Schema on perceived partner-dominance were significant. Moreover, the results showed that when all the variables in the model were controlled for, the disconnection schema predicted perceived partner-submissiveness through the Over compensatory Coping mode and Dominance, respectively (CI [.002, .01]).

DISCUSSION

In the present study, early maladaptive schemas and dysfunctional schema coping modes in relation to dominance and submissiveness were examined in a romantic relationship context. According to the results, the Disconnection Schema Domain was the strongest predictor in both models, while the Overcompensation coping mode was the strongest predictor of perceived partner-dominance, and the Submissive coping mode was the strongest predictor of perceived partner-submissiveness.

The results showed the mediating role of the coping schema modes (submissive and overcompensation) and one's interpersonal problems (submissiveness and dominance), respectively, in the relationship between the disconnection schema and perceived interpersonal problems in the partner (perceived partner submissiveness and dominance). Indeed, when the effects of schema domains and schema coping modes were controlled for, participants perceived their partners as similar to themselves in interpersonal problems. This finding supported the similarity model (Byrne, 1971) rather than the complementarity model (Carson, 1969). This result is inconsistent with some of the studies in the literature (Markey et al., 2003; Sadler and Woody, 2003; Sadler et al., 2009; Strong et al., 1988). On the

other hand, it is consistent with studies (Dryer & Horowitz, 1997; Markey & Markey, 2007) that are similar in terms of factors such as the sample characteristics (i.e., participants were mostly singles) and the use of observer-report to measure the interpersonal problems of the partners. Therefore, the data collection and the measurement method used in the present research should be considered when interpreting the results.

Considering its implications, this research provides empirical validation for the schema therapy model proposals, which suggest that interpersonal problems such as dominance and submissiveness can be explained by individuals' schemas associated with their early life experiences and how they cope with them. Clinical implications are also promising that the present findings contribute to a better understanding of the developmental processes of interpersonal problems, which are frequently brought into psychotherapy work.

Compliance with Ethical Standards Ethical permission was taken from the Ethical Committee of İstanbul Şehir University (Meeting Decision Date and No: 10.10.2019 & 32/2019).

Conflict of Interest The author(s) declare that they have no conflict of interest.

REFERENCES

- Byrne, D. (1971). *The attraction paradigm*. Academic Press.
- Carson, R. C. (1969). *Interaction concepts of personality*. Aldine.
- Dryer, D. C. & Horowitz, L. M. (1997). When do opposites attract? Interpersonal complementarity versus similarity. *Journal of Personality and Social Psychology*, 72(3), 592-603.
- Evans, F. B. (1996). *Harry Stack Sullivan: Interpersonal theory and psychotherapy*. Routledge.
- Horowitz, L. M. & Vitkus, J. (1986). The interpersonal basis of psychiatric symptoms. *Clinical Psychology Review*, 6, 443-469.
- Horowitz, L. M., Rosenberg, S. E., & Bartholomew, K. (1993). Interpersonal problems, attachment styles, and outcome in brief dynamic psychotherapy. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 61(4), 549-560.
- Leary T. F. (1957). *Interpersonal diagnosis of personality: A functional theory and methodology for personality evaluation*. Ronald Press.
- Markey, P. M. & Markey, C. N. (2007). Romantic ideals, romantic obtainment, and relationship experiences: The complementarity of interpersonal traits among romantic partners. *Journal of Social and Personal Relationships* 24(4), 517-533.

- Markey, P. M., Funder, D. C., & Ozer, D. J. (2003). Complementarity of interpersonal behaviors in dyadic interactions. *Society for Personality and Social Psychology*, 29(9), 1082-1090.
- Mojallal, M., Javadi, M. H., Hosseinkhanzadeh, A. A., Mousavi, S. V. A., & Lavasani, M. G. A. (2015). Early maladaptive schemas and interpersonal problems in Iranian university students. *Practice in Clinical Psychology*, 3(1), 11-22.
- Moore-Messman, T. L. & Coates, A. A. (2007). The impact of childhood psychological abuse on adult interpersonal conflict: The role of early maladaptive schemas and patterns of interpersonal behavior. *Journal of Emotional Abuse*, 7(2), 75-92.
- Rafaeli, E., Bernstein, D. P., & Young, J. E. (2011). *Schema therapy: CBT distinctive features*. Routledge.
- Sadler, P. & Woody, E. (2003). Is who you are who you're talking to? Interpersonal style and complementarity in mixed-sex interactions. *Journal of Personality and Social Psychology*, 84(1), 80-96.
- Sadler, P., Ethier, N., Gunn, G. R., Duong, D., & Woody, E. (2009). Are we on the same wavelength? Interpersonal complementarity as shared cyclical patterns during interactions. *Journal of Personality and Social Psychology*, 97(6), 1005-1020.
- Strong, S. R., Hills, H. I., Kilmartin, C. T., DeVries, H., Lannier, K., Nelson, B. N., Strickland, D., & Meyer, C. W. (1988). The dynamic relations among interpersonal behaviors: A test of complementarity and anticomplementarity. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54(5), 798-810.
- Sullivan, H. S. (1953). *The interpersonal theory of psychiatry*. Norton.
- Thimm, J. C. (2013). Early maladaptive schemas and interpersonal problems: A circumplex analysis of the YSQ-SF. *International Journal of Psychology & Psychological Therapy*, 13(1), 113-124.
- Wiggins, J. S. (1979). A psychological taxonomy of trait-descriptive terms: The interpersonal domain. *Journal of Personality and Social Psychology*, 37(3), 395-412.
- Young, J. E., Klosko, J. S., & Weishaar, M. E. (2003). *Schema therapy: A practitioner's guide*. Guilford Press.